

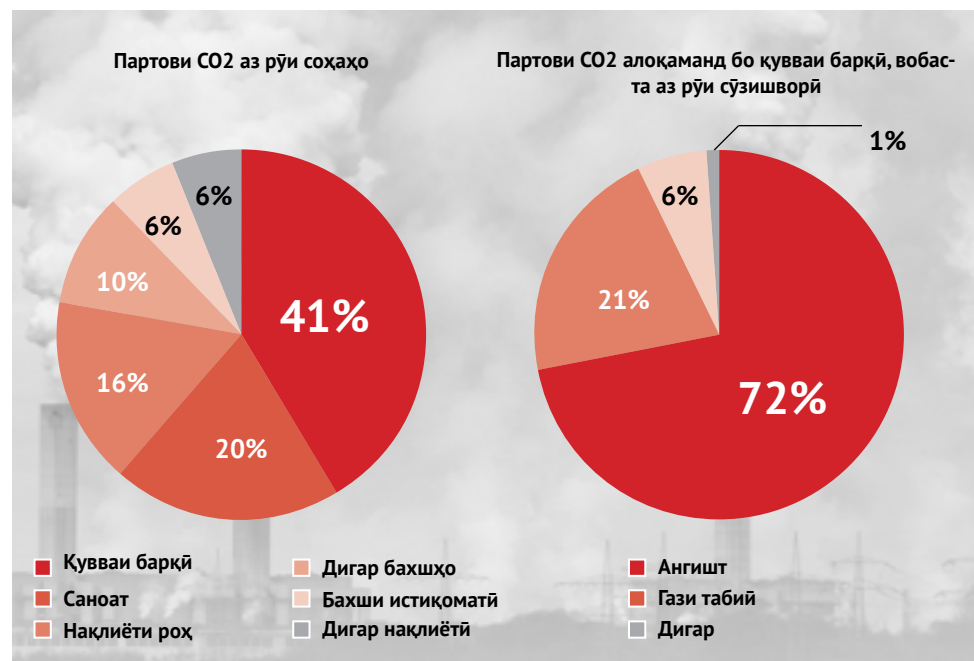
БЮЛЕТЕНИ ИТТИЛООТӢ ДАР БОРАИ АНГИШТ №2

ДАР ПЕШВОЗ БО САДАМАИ ИҚЛИМИ

Ангишт-яке аз канданиҳои барои гармидиҳӣ ифлос мебошад. Аз ҳад зиёд сӯхта шудани он яке аз сабабҳои асосии тағирёбии иқлим мебошанд. Ба дӯши ИБҒи ангишти 37% партовҳои CO₂ ва 72% тамоми партовҳои гази гармхонаҳо дар сохтори истеҳсоли қувваи барқ рост меояд. Умуман, сохтори энергетикӣ 41% тамоми партовҳои гази гармхонаҳо ро ташкил медиҳад. Агар талабот ба ангишт зиёд шудан ғирад ва 1200 нуругоҳҳои ангишти ба нақша гирифташуда сохта шаванд (маълумотҳо аз соли 2014) он гоҳ партовҳои гази якҷоя бо мавҷудбуда моро ба баландшавии ҳарорати миёнаи ҷаҳонӣ ба 6°C то охири ҳамаин садсола оварда мерасонад. Дар баробари ҳамаин ҳадаи интиҳобнамудаи ҷомеаи байналхалқӣ, ки баъди он метавонанд оқибатҳои бебозгашт ва фоҷиаовар барои табиат ва инсон пайдо шаванд, зиёдшавии гармӣ то 2°C ба ҳисоб меравад.

Аммо, ҳоло ҳам умед бастан имкон дорад. Як қатор давлатҳо ва бонкҳои байналхалқӣ фаҳмидаанд, ки арзиши истеҳсол ва истифодаи ангишт ноқабул баланд аз маблағгузори ба лоиҳаҳои нави ангишт даст мекашанд. Фаъолони граждани дар тамоми кунҷҳои гуногуни замин якҷоя кор мекунанд, то ки нуругоҳҳои барқии ангишти навро боздоранд ва алтернативҳои бехтаринро барои ҳалли масъалаҳои энергетикӣ мавҷуда пешниҳод менамоянд. Нисбатан фаъолтар амал намудан ва пурзӯр намудани фишор зарур аст, то ки лоиҳаҳои нави ангишт қатъ гарданд. Давлатҳо бояд ӯҳдадорӣҳои нисбатан вазифадоркунандаро барои ихтисор намудани партовҳои гази гармхонави ва гузаштан ба энергетикаи «тоза» гузарандаро, ба дӯш гиранд. Як чиз маълум аст: агар мо хоҷем, ки масъалаи тағирёбии иқлим ҳал гардад, мо бояд ба истеҳсоли ангишт хотима диҳед.

Графики 1. Фавраҳои CO₂ дар сектори истеҳсолоти қувваи электрики вобаста аз шакли сӯзишворӣ

ДАҲСОЛАИ ТИЛЛОИ АНГИШТ ВА ҲАРОРАТИ БАЛАНДТАРИНИ ГЛОБАЛӢ

Дар маърузаи худ гурӯҳи байнихукумати коршиносон оид ба тағирёбии иқлим (МГЭИК) мақомоти аз ҳама баландпояи илмӣ оид ба масъалаҳои тағирёбии иқлим-тасдиқ менамояд, ки партовҳои умумии газҳои гармхонаҳо, ки ба фаъолияти инсон алоқаманданд, дар таърихи инсоният дар солҳои 2000 то 2010 аз ҳама баландтарин буданд. Дар соли 2010 онҳо ба 49 (+4.5) гигатонн ҳамаҷиш ба CO₂ расидаанд. МГЭИК ҳамчунин тасдиқ менамояд, ки партовҳои ҳарсолаи газҳои гармхонаҳо дар ин давра ба ҳисоби миёна ба 1 гигатонн CO₂ баробар ба (2.2%) дар 1 сол расидаанд. Барои муқоиса аз соли 1970 то соли 2000 баландшавии миёнаи солонаи партовҳо 0,4% CO₂ баробар ба 1,3% расид. Партовҳо ба таври мӯҳлатнок танҳо дар натиҷаи бӯҳрони байналхалқӣ иқтисодии солҳои 2007-2008 паст гардиданд.

Таъсири асарноки партовҳои гази гармхонаҳо ба дараҷаи баландтарин ин зиёдшавии истифодаи маъдани гармидиҳанда ва пеш аз ҳама ангишт мебошад. Ҳаҷми партовҳо аз сӯзиши маъдани гармидиҳанда, истеҳсоли семент ва сӯзиши алангадор аз солҳои 1750 то 1970 420 (+35) гигатонн CO₂-ро ташкил додааст. Дар соли 2010 ин ҳаҷм ба 3 маротиба афзуда 1300 (+110) гигатонн CO₂ расидааст. Ана ҳамаин ангишт воситаи гармидиҳии инқилоби саноатӣ дар Аврупои Ҷарбӣ, ва каме баъдтар дар Штатҳои Иёлоти Муттаҳида гардидааст. Рушди иқтисодӣ ба зиёдшавии партовҳои гази бӯҳнаҳо ҳамроҳ мебошад. Аммо дар даҳсолаи авали асри XX талабот ба ангишт ба минтақаи Уқёнуси Ором (асосан ба Осиё) гузашт, ки дар он ҷо рушди фаъоли бозор ба зиёда аз 2 маротиба зиёд гардидани истифодаи ин нави сӯзишворӣ мусоидат намуд. Ин мушкилотро вобаста аз партови гази гармхонави дар соҳаи энергетика боз ҳам

тезтунд гардонид. Ба дӯши Ҳиндустон ва Хитой қариб 95% талаботи умумиҷаҳонӣ ба ангишт дар солҳои 2000 то 2011 рост меояд. Аз сабаби он, ки истеҳсоли бисёр маҳсулот аз хизматрасониҳо ба давлатҳои мутаррақӣ ба тараққиқунанда рост меояд, барои ҳамаин ҳам партовҳои газҳои бӯҳнаҳо «сурӯғи» худро иваз намудаанд. Ҳамаин тавр чоряки партовҳои CO₂ ба Хитой рост меоянд. Дар Хитой қариб нисфи ангиште мегардад. Истифодаи ангиштро Хитой ба 4 млрд тонн расонидааст. Дар баробари ҳамаин маҳсулот ва маводе, ки дар мамлакатҳои Осиё истеҳсол гардида барои гардолуд шудан мусоидат мекунанд ба давлатҳои тараққиқарда фиристода мешаванд ва истифода бурда мешаванд.

ДАСТ КАШИДАН АЗ АНГИШТ

Дар солҳои охир Ҳукуматҳои мамлакатҳо чораҳои барои он меандешанд, ки дастгирии молиявии сохтмони нерӯгоҳҳои барқии ангишти навро қатъ намоянд. Дар баробари ин дар як қатор давлатҳо стандартҳои экологӣ пурзӯртар мегарданд, ки ба бастании ИБГ-и ангишти кӯҳна равона гардидаанд. Дар солҳои 2013 Ҳукумати ИМА, Британияи Кабир ва 5 мамлақати Скандинавия эълон дошанд, ки онҳо таҷрибаи маблағгузори сохтмони нерӯгоҳҳои нави барқии ангиштиро дар хорича аз ҳисоби маблағҳои буҷавӣ (ба истисноӣ камтарин) қатъ менамоянд. Каме баъдтар бо чунин аризаҳо Бонки умумичаҳони, Бонки Аврупоии сармоягузори ва Бонки

Аврупоии барқароркуни ва рушд баромад намуданд. Ҳукумати Хитой барномаи ба таври назаррас маҳдудкунии истифодаи ангиштро дар 12 вилоят аз 34 вилояти мамлакат мувофиқа намуданд. Барак Обама дар давраи президенти ИМА буданаш, маҳдудиятҳои навро барои партовҳо тасдиқ намуд, ки қариб сохтмони нерӯгоҳҳои нави ангиштиро қатъ намуд, кӯҳнаҳояш бошанд бояд давра ба давра аз истифода берун карда шаванд. Ҳаракати оммавии граждании фаёлон Донишгоҳҳо ва дигар ташкилотҳо барои даст кашидан аз сармоягузори ба лоиҳаҳои маҷбур месозад, ки ба кандани истифодаи сузишвори кандани алоқаманд аст.

ТАХИРКУНӢ ҚИММАТАР МЕАФТАД

Агар мо хоҳем, ки аз хароҷоти калон ва бефоидаи барои дастгирии инфрасохтори ангишт талабкунанда дури ҷӯем, мо бояд ҳарчи тезтар амал кунем. Аз рӯи натиҷаҳои маърузаи 5-уми баҳодихии МГЭИК, сармоягузори солони барои сохтмони нерӯгоҳҳои нави сузишвори кандани бояд дар давраи солҳои 2010-2029 ба ҳисоби миёна ба 30 миллиард доллари ИМА паст карда шавад, сармоягузори ҳарсолаи истеҳсоли ангишт, газ ва нефт бояд ба 110 миллиард доллари ИМА маҳдуд карда шавад. Агентии таҳлилии «Economist Intelligence Unit» чунин мешуморад, ки то охири садсола сармоягузори хусуси метавонанд бештар аз 4,2 триллион доллари ИМА аз сабаби

тағироти иқлим аз даст диҳанд, ҳатто агар ба давлатҳо нигоҳдори баландшавии ҳарорати миёна ба сатҳи 2°C имкон диҳад. Агар мамлакатҳо амалиётҳо тахир гардонанд, он гоҳ эҳтимол меравад, ки баландшавии ҳарорат дар соли 2100 то ба 5°C мерасад. Дар чунин ҳолат аздастиҳии сармоягузори метавонад бештар аз 7 триллион доллари ИМА баробар гардад. Дар моҳи июли соли 2014 Шӯрои иқтисодии машваратчиёни ИМА ҳисобот пешниҳод намуд, ки дар он тасдиқ карда мешавад, ки агар таҳири дар амалиётҳо барои мубориза ба тағироти иқлим ба баландшавии ҳарорати миёна ба 3°C (дар муқоиса ба сатҳи то саноатӣ) хисороти иқтисодии метавонад ба 0,9% аз истеҳсолоти

умумичаҳонӣ баландтар гардад. Барои ИМА масалан 0,9% даромади милли дар соли 2014 150 миллиард доллари ташкил додааст. Дар баробари ҳамин талаботҳои нави барои партовҳои аз ТЭС ангишт дар ИМА, ки аз ҷониби Президенти пештара тасдиқ гардидааст метавонад аз 55 то 93 миллиард доллари ИМА-ро танҳо дар соҳаи ҳифзи саломатӣ сарфа намояд. Барои қатъ намудани вобастагии мо аз ангишт, барои сарчашмаҳои алтернативии энергия маблағгузори намудан муҳим аст, ки нисбатан партови гази карбонро камтар мерасонанд. Сарчашмаҳои барқароршавандаи неру, ба монанди энергияи офтоб, шамол, нерӯгоҳҳои хурди барқи ва энергияи геотермали метавонад талаботҳои моро ба қувваи барқ бе истифодаи ангишт қонеъ намояд. Дар баробари ҳамин онҳо ба экология дӯстона рафтор менамоянд ва «оқибатҳои карбонии» онҳо ё ба сифр баробар мешавад ё камтар мегардад. Арзиши технологияи истифодаи сарчашмаҳои барқароршавандаи неру дар даҳсолаи охир ба чанд маротиба ихтисор гардидааст. Дар бисёр минтақаҳои ҷаҳон энергетикаи алтернативии рақибӣ сарчашмаҳои маъмулии энергия, аз он ҷумла

ангишт гардидааст. Шабакаи умумичаҳонии сиёсати барқии асри 21 (REN 21) дар ҳисоботи «ҳолати энергетикаи нави дар соли 2016» қайд мегардад, ки сарчашмаҳои барқароршавандаи энергия (ВИЭ) 19,2% талаботро ба қувваи барқ дар соли 2014 таъмин намудаанд. Дар соли 2015 иқтидори 148 ГВт истеҳсоли қувваи барқ бо истифодаи СБН чори гардид, ки тамоман бе такалӯф буд, миқдори бузургии қувваи гарми бошад ба 38 ГВт баробар гардид. Дар баробари ҳамин технологияҳои системаи бадастоваранда ва захиракунандаи гази карбон дар бисёр ҳолатҳо дар сатҳи коркард қарор доранд, ки нисбатан пурқимат ва истифодашон ғайри қобили мақсад мебошад. Гузашта аз ин ба пастшавии вобастагии мо аз сузишвори кандани мувофиқат намекунад. Вобастаги аз ангишт нисбатан хавфнок мебошад. Он моро барои вайрон кардани муҳити атроф, зарар расондан ба саломатии худ маҷбур мекунад ва моро ба роҳе талаф мебахад, ки аз он бозгаштан ғайриимкон аст.

Аз ҳисоботҳои бюллетени 'End Coal'

Ташкилоти экологии «Маленькая Земля»

little.earth.tajikistan@gmail.com • www.leworld.org

